12.11.2021 Julkinen

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (päästökauppadirektiivin, markkinavakausvarantopäätöksen ja meriliikenteen MRV-asetuksen muuttaminen) sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi (markkinavakausvarantopäätöksen muuttaminen) (U 60/2021 vp)

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua U-kirjeestä U 60/2021 vp. Sitran keskeiset huomiot on koottu alle.

- Valmiuspakettia koskeva kokonaisuus on laaja ja herkkä, joten pitää keskittyä olennaiseen.
- Päästökauppa on EU:n ilmastopolitiikan kulmakivi ja sen uudistaminen on ratkaisevan tärkeää ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
- Pitkäjänteisestä ilmastopolitiikasta on pidettävä kiinni myös korkeiden energian hintojen aikana.
- Merenkulkuun on tärkeää saada hintaohjaus.

2. Sitran lausunto

Valmiuspaketti on laaja ja herkkä, joten pitää keskittyä olennaiseen

Fit for 55 -valmiuspaketti on laaja kokonaisuus, jonka yksityiskohtia on syytä arvioida myös kriittisesti. Jos jotakin paketin osaa halutaan kuitenkin keventää, pitää jotain toista vastaavasti tiukentaa riittävien päästövähennysten saavuttamiseksi. Jos Suomi esimerkiksi ehdottaisi höllennyksiä meriliikenteen päästökauppaan, tulisi vastaavasti esittää tiukennuksia toisaalle.

Komission esityksiin liittyy poliittisia herkkyyksiä ja epävarmuuksia. Suomen on tärkeä keskittyä vaikuttamisessa ajamaan mahdollisia muutoksia niin, että kokonaisuus ja paketin läpimenon mahdollisuudet eivät vaarannu.

Päästökauppa on EU:n ilmastopolitiikan kulmakivi ja sen uudistaminen on ratkaisevan tärkeää

Sitra toivottaa tervetulleeksi komission esitykset ja niihin pääosin myötämielisesti suhtautuvan valtioneuvoston kannan. Päästökauppa on tärkein yksittäinen EU:n ilmastopolitiikan instrumentti ja sen uudistaminen on ratkaisevan tärkeää, jotta päästötavoitteet voidaan saavuttaa.

Komission ehdotukset päästökaupan vahvistamisen ja laajentamiseen suhteen ovat pääosin oikeansuuntaisia. Ehdotetuilla kertaluonteisella päästöoikeuksien vähentämisellä ja lineaarisen päästövähennyskertoimen kiristämisellä on mahdollista saavuttaa päästökauppasektorille asetettu tavoite. Myös markkinavakausvarannon vahvistaminen on tärkeää.

Päästökauppasektorin ehdotettu uusi tavoite eli 61 prosentin päästövähennys vuoden 2005 tasosta on perusteltu, kun EU tavoittelee 55 prosentin vähennystä 2030 mennessä. On kuitenkin huomattava, että ilmaston kuumenemisen rajaaminen 1,5 asteeseen edellyttää EU:lta vähintään

65 prosentin päästövähennyksiä vuoteen 2030 mennessä. Näin myös päästökauppasektorilla on varauduttava korkeampaan päästötavoitteeseen.

Sitra tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan päästöoikeuksien ylijäämää tulee merkittävästi vähentää. Euroopan komission (2021a) mukaan markkinoilla oleva päästöoikeuksien ylijäämä oli viime vuonna noin 1,58 miljardia päästöoikeutta. Ylijäämä on huomattava eli suurempi kuin koko päästökauppasektorin vuotuiset päästöt.

Sitran (2019) selvityksessä ehdotettiin lineaarisen päästövähennyskertoimen soveltamista markkinavarausvarannon raja-arvoihin. Tämä tarkoittaa, että raja-arvot, jotka määrittävät esimerkiksi sen, milloin varantoon siirretään oikeuksia, mukailisivat laskevia päästöjä. Tämä puuttuu komission esityksestä. Päästövähennyskertoimen soveltaminen raja-arvoihin varmistaisi näin varannon toimivuuden myös päästöjen pienentyessä.

Sitra yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen mahdollinen erillinen päästökauppajärjestelmä ei ole yksinään riittävä, vaan päästövähennyksiin tarvitaan laaja joukko toimenpiteitä, esimerkiksi tehokkuusnormeja. Reiluudesta eli esimerkiksi kuluttajien mahdollisuuksiin saada rahoitusta tarvittaviin investointeihin on huolehdittava.

Pitkäjänteisestä ilmastopolitiikasta on pidettävä kiinni myös korkeiden energian hintojen aikana

Kiristyvien energiahintojen seurauksena Euroopassa on esitetty lievennyksiä päästökauppaan energianhintojen madaltamiseksi. On erittäin tärkeää, että pitkäjänteisestä ilmastopolitiikasta pidetään kuitenkin kiinni, jotta päästötavoitteet saavutetaan. Pitkäjänteinen, ennustettava ilmastopolitiikka antaa toimijoille selkeän näkymän tulevaisuuteen ja helpottaa päästövähennyksiin tarvittavia investointeja.

Euroopan komission (2021b) mukaan sähkön hinnannousun pääsyynä on maailmanlaajuinen kaasun kysynnän kasvu. Markkinat eivät ole pystyneet vastaamaan tähän kysynnän kasvuun, ja esimerkiksi COVID-kriisin aikana laitosten huoltotoimenpiteitä jouduttiin lykkäämään aiheuttaen häiriöitä tuotantoon. Kuluvan vuoden aikana myös päästöoikeuden hinta on noussut voimakkaasti, mutta kuitenkin vähemmän kuin kaasun hinta. Komission arvion mukaan kaasun hinnan nousun vaikutus sähkönhintaan on yhdeksänkertainen päästöoikeuden hinnannousuun verrattuna.

Sitra on yhtä mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että järjestelmän ennustettavuuden ja toimintavarmuuden kannalta on tärkeää informoida päästökaupan piirissä olevia toiminnanharjoittajia niin aikaisin kuin mahdollista siitä, miten kiristyvät tavoitteet toimeenpannaan.

Sitra kannattaa ehdotusta, että kaikki päästökauppatulot ohjattaisiin ilmastotyöhön ja reiluun siirtymään. Näin voidaan esimerkiksi tukea tarvittavia investointeja ja reilua siirtymää tukevia toimia sekä EU:ssa että kansainvälisesti.

Merenkulkuun on tärkeää saada hintaohjaus

Meriliikenteeseen ei tällä hetkellä kohdistu hintaohjausta, joten liittäminen päästökauppaan on tärkeä toimenpide, ja Sitra pitääkin hyvänä, että valtioneuvosto suhtautuu tähän positiivisesti. Sitra katsoo, että mikäli uuteen direktiiviin tehdään tulevaisuudessa muutoksia IMO:n

mahdollisen markkinamekanismin myötä, tulee ennen muutoksia varmistaa, että IMO:n mekanismi on tarpeeksi kunnianhimoinen.

Helsingissä 12.11.2021,

Mari Pantsar
Johtaja
Kestävyysratkaisut

Sitran visiona on, että Suomi menestyy rakentamalla reilua, kestävää ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa. Työssämme painottuu kolme teemaa: ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, reilun datatalouden edistäminen sekä demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi nivoutuu aiempaa vahvemmin kaikkeen toimintaamme.

Lähteet:

European Commission (2021a): Communication from the Commission: Publication of the total number of allowances in circulation in 2020 for the purposes of the Market Stability Reserve under the EU Emissions Trading System established by Directive 2003/87/EC

European Commission (2021b): Communication from the Commission: Tackling rising energy prices: a toolbox for action and support.

Sitra (2019): The Role of the EU ETS in increasing EU climate ambition. Assessment of policy options.